

JAK OBJEVIT AMERIKU?

Publikace vyšla s podporou Ministerstva zahraničních věcí ČR a Evropské Unie. Obsah publikace nemusí vyjadřovat stanoviska sponzorů a nezakládá odpovědnost z jejich strany.

ÚVOD

Tím, jak se globální ekonomická krize stává trvalejším rysem našeho života a naší ekonomické situace, začínáme se také předhánět v popisování toho, co je v globálním finančním systému špatně. Tyto snahy jsou důležité nejen z důvodů historických, ale také proto, že pokusy o definování příčin a podílu viny se týkají historické přesnosti stejně, jako se týkají stanovení podmínek současné debaty.

NEF (the new economics foundation – Nadace pro novou ekonomiku) vytvořila rámec pro další diskusi o vybudování finančního systému, který podporuje trvale udržitelnou a spravedlivou ekonomiku.¹ Aby bylo možné tyto hodnoty využít jako základ pro reformu, je nový rámec nutný. Namísto zoufalé snahy politiků nalézt cestu, jak se vrátit k obvyklému fungování ekonomiky, předkládáme souhrn principů, které by mohly financím vrátit jejich původní roli, tj. roli nástroje. To znamená, že finance by měly být prostředkem k dosažení nejen hodnoty ekonomické, i hodnoty ve smyslu environmentálním a sociálním.

Tento rámec potřebujeme k tomu, abychom pochopili nejen to, co od finančního systému chceme, ale abychom pochopili také negativní zasahování trhů do společnosti a suverenity států. Je třeba propojit nesčetné způsoby, kterými se lidé pozitivně i negativně zapojují do finančního systému – od velkých mezinárodních dohod až po lokální banky a spořitelny na Severu i na Jihu. Takto můžeme začít utvářet společný cíl pro ty, kteří usilují o novou ekonomiku v rozvinutých i rozvojových zemích.

Náš rámec se snaží ukázat spojitosti a vazby prostřednictvím šesti principů, které využijeme k hodnocení různých aspektů finančního systému podle toho, jak tyto aspekty podporují nebo potlačují existenci spravedlivých a udržitelných ekonomik:

1. VELIKOST

Jsme svědky toho, jak finanční sektor a dominantní finanční instituce narostly do dříve nepředstavitelných rozměrů, a některé se staly příliš mohutnými, než aby je něco mohlo ohrozit. Existuje určitá přiměřenější velikost či rozsah činnosti, jež může zajistit spravedlivější a udržitelný systém?

2. VZDÁLENOST

Model finanční globalizace upřednostňuje myšlenku jediného globálního trhu jakožto nejlepšího způsobu k zajištění takové úrovně investic, které bohaté a chudé země požadují. Záleží na lokální nebo regionální situaci?

¹ Stephen Spratt, "Paradigm Reclaimed: Why a finance system that's fit for purpose must be built on new economic principles," Nadace pro novou ekonomiku (nef), <http://neftriplecrunch.wordpress.com/2008/11/03/paradigm-reclaimed-why-a-finance-system-that%E2%80%99s-fits-for-purpose-must-be-built-on-new-economic-principles/>.

3. STABILITA

Zdá se, že finanční trhy nejsou schopny vyhnout se cyklům bublin a katastrofálních propadů. Které typy institucí a modelů finančního sektoru mají tendenci být stabilnější, nebo naopak riskantní?

4. DIVERZITA

Globální trend směřující ke konsolidaci finančního sektoru je jedním z nových aspektů moderního systému, v němž se spojuje nespočet různých typů bank na různých trzích, aby vytvořily finanční monstra obepínající zeměkouli. Je dobré, aby se všechny banky vzájemně stále více podobaly, šly k modelu hodnoty pro jediného akcionáře a konkurovaly si v oblasti stejných produktů a stejné klientely?

5. HODNOTA

Výkonnost se stala synonymem pro dosahování krátkodobého zisku. Jakým způsobem můžeme rozšiřovat naše pojetí hodnoty tak, aby podniky a ekonomiky směřovaly rovněž k sociálním a environmentálním cílům?

6. DEMOKRACIE A SPOLUÚČAST

Z mezinárodních institucí a multilaterálních fór vzešla regulační struktura, která je závazná a univerzální, což se zdůvodňuje tím, že neexistuje žádná lepší alternativa.

Může však vzniknout skutečně lépe fungující finanční systém, který by bral v potaz otázky zastoupené prvními pěti principy, jestliže hlasy těch, kdo využívají finanční systém po celém světě, budou ještě více slyšet a budou mít nad tímto systémem ještě větší kontrolu?

Krise vtáhla občany bohatších zemí, jako například EU, do ekonomického a finančního světa novým způsobem. Zatímco lidé v chudších zemích jsou první, kdo musí důsledkům krize čelit, rozvinutým zemím začíná svítat, že finanční systém řízený směrem k jeho vlastnímu krátkodobému prospěchu nemůže uspokojit potřeby všech.

Probereme si nyní nastíněné principy z hlediska institucionálních a regulačních stránek finanční reformy, abychom zjistili, jak mohou odhalit povahu současného finančního systému. Rámec rovněž využijeme k popisu již probíhajících zlepšení, která ukazují cestu k alternativní finanční architektuře. Díky přezkoumání regulací, obchodních transakcí a vývoje nejrůznějších finančních institucí může tento přístup poskytnout základ pro novou solidaritu. Tento společný cíl se musí utvořit mezi těmi lidmi a národy, jež jsou v přední linii v bitvě za udržitelný a spravedlivější ekonomický systém a také v zemích, které se domnívají, že samy měly prospěch z dominantního modelu finanční liberalizace, ačkoliv možná už o tento prospěch přišly.

Při zkoumání této oblasti je vhodné začít u mikrofinancí, tj. nástroje na pomoc chudým, který má být poskytován na lokální úrovni v míře odpovídající potřebám příjemců. Mikrofinance byly propagovány jako posilující a nízkonákladová alternativa rozvoje směřujícího shora dolů. Jedná se o řešení v malém měřítku, které zajišťuje to, co velké instituce zjevně nejsou schopny poskytnout: vhodný úvěr a investice pro chudší obyvatele. V protikladu k tomu je dnes obecně přijímán fakt, že mnoho globálních finančních institucí se stalo příliš velkými a přespříliš složitými na to, aby zkrachovaly, ačkoliv je možná přesnější říci, že se staly příliš velkými na to, aby jim bylo dovoleno zkrachovat.

Ačkoli jsou mikrofinance v porovnání se sektorem nadnárodních bank maličké, znamenají z hlediska svého růstu značný úspěch a jsou nyní běžnou součástí postupů při zmírňování chudoby, které uplatňují různé agentury pro poskytování pomoci a neziskové organizace. V současné době existuje na celém světě přibližně 10000 mikrofinančních institucí (MFIs) s přibližně 40 miliony klienty. Odhad jejich celkových portfolií v oblasti půjček byl v roce 2006 vypočítán na 17 miliard dolarů. Očekává se, že instituce MFI stále dynamicky porostou, a z tohoto důvodu může poptávka po mikrofinančních půjčkách dosáhnout až 5 miliard dolarů ročně.²

Znamená to tedy, že menší musí být nezbytně lepší? Přesah poptávek po půjčkách ve vztahu k dostupným investicím, nízké míry neplnění závazků a zvyšující se jistota, že tento finanční sektor není přímo spojen se zdravím hlavních průmyslových odvětví³ vyvolávají značný zájem nadnárodních bank, které hledají nové zdroje zisku. Citibank, JP Morgan, HSBC a Deutsche Bank — všechny rozšířily svou činnost i do tohoto sektoru. Ředitel mikrofinancí v Citibank poznamenal, že „často jsou čisté příjmy z mikrofinančních společností vyšší, než jsou v bankovním systému.“ Citibank má na tomto poli vedoucí postavení, protože vidí potenciál tohoto sektoru jako nového zdroje zisku v globálním měřítku. Do poskytování půjček v mikrofinancích v pevninské části Ameriky, známých jako Community Development Finance (Finance pro komunitní rozvoj), investovala 30 milionů dolarů a zároveň učinila investici ve výši 40 milionů dolarů do SKS Microfinance v Indii. Jak uvedl jeden přední mikrofinanční investiční fond s investicemi ve výši 70 milionů dolarů, jeho odolnost navzdory globální krizi likvidity je částečně dána jeho podobností s dluhem na kreditní kartě, protože se jedná o „velký objem malých nezajištěných půjček s vysokou úrokovou mírou.“ V roce 2008 dosáhl tento fond 20% výnosu.⁴

Je důležité si položit otázku, zda jsou mikrofinance bez ohledu na to, kdo je podporuje a za jakým účelem – ať je to zmírňování chudoby, nebo růst zisku – účinným nástrojem rozvoje. Fakta z nedávné doby naznačují, že výsledný obraz je poněkud smíšený. Vyplývá z něj, že je-li mikrofinanční instituce založena za účelem zisku, přínosy pro rozvoj jsou sporné. Ukázalo se, že tyto finance vytlačují lokální investiční činnost, zejména lokální inovace a průmyslové sektory. Pokud jsou směřovány ke krátkodobým ziskům, často brání lokálním interním ekonomickým vztahům a posilují lokální ekonomické struktury založené na obchodu a závislé na importu. Toto má zřejmou obdobu v makroekonomických postupech, jež zastávají mezinárodní finanční instituce.⁵

Z tohoto důvodu je otázka velikosti problematická. Není to prostě jen otázka, zda velké je špatné a malé je dobré. Ačkoli finanční sektor trpí krátkozrakým gigantismem, neřídí se nutně heslem „malé je krásné“. Spíše to vypadá, že otázky velikosti jsou sice důležité, ale situace závisí rovněž na dalších faktorech. Proto je nezbytné zvážit, jaký je přiměřený rozsah či velikost finanční činnosti ve světle dalších charakteristik, které prozkoumáme v tomto rámci.

² Ingo Walter, Nicolas A. Krauss, „Can Microfinance Reduce Portfolio Volatility?“, Social Science Research Network, <http://ssrn.com/abstract=943786>.

³ Ibid.

⁴ John Engen, „Microfinance: Ready to its big leap?“, US Banker Magazine, http://www.americanbanker.com/usb_article.html?id=20090126JLCSNV6Y.

⁵ Milford Bateman, „Borderlands and microfinance: impacts of 'local neoliberalism'“, in: *Whose Peace? Critical Perspectives on the Political Economy of Peacebuilding*, ed. Michael Pugh, Neil Cooper and Mandy Turner (London: Palgrave MacMillan, 2008).

VZDÁLENOST

Při vysvětlování důvodů, proč banky a další finanční hráči již neznají rizika, která podstupují, vyvstávají otázky znalostí a důvěry. Snahy o spojování v rámci sektorů, a stále více i napříč různými podnikatelskými liniemi vedly k vytváření obrovských bank, jejichž prodejní, investiční a zprostředkovatelské obchody se sloučily a nově se zaměřily na finanční centra. Tradiční pojetí bankovních manažerů, kteří znají své klienty, se stalo přežitkem. Tvrdí se, že jeden z důvodů, proč se banky staly tak zranitelnými vůči toxicitě sub-primárního dluhu byla skutečnost, že již nadále nemají přímý vztah k vypůjčovatelům a nebyly si tudíž vědomy rizik, která podstupují a která byla ještě umocněna prostřednictvím stimuluječích struktur, jež kladly krátkodobé zisky nade vše ostatní.

Na rozdíl od výše uvedeného rozporného obrázku mikrofinancí, sektor financí pro komunitní rozvoj ve Spojených státech naznačuje, že malé může být i přesto krásné. Community Development Finance Institutions — CDFIs (Finanční instituce pro komunitní rozvoj) působí v odlehlém, ale významném sektoru ekonomiky. Náleží sem sociální věřitelé, úvěrové společnosti, sociální rizikový kapitál, a dokonce banky operující s miliardami dolarů. Poslední dostupné souhrnné údaje ukazují, že hodnota tohoto sektoru byla v roce 2003 více než 8 miliard dolarů.⁶ Působí přímo v nitru současné krize, zajišťuje půjčky a investice pro nejchudší obyvatele ve Spojených státech – tento sektor je sub-primární, ale krizi překonává relativně nepoškozen. Jak?

Sektor pro komunitní rozvoj vznikl v reakci na vzrůstající odvracení se od chudších a menšinových skupin a na skutečnost, že banky měly k takovýmto klientům daleko. Tímto procesem, známým jako red-lining, se v roce 1977 zabýval zákon o komunálních reinvesticích, který vypracoval nový vztah mezi lokálními neziskovými úvěrovými ústavami, institucemi CDFI a bankami. Díky pozdějším novelizacím, které stanovily opatření, jimiž by byly banky trestány za špatné služby lokálním skupinám, narostl sektor natolik, že operuje se stovkami miliard dolarů v soukromých investicích do těchto lokálních neziskových finančních institucí. V souvislosti s rozvojem sub-primární krize začalo být jasné, že toxické dluhy se soustředily mezi nezávislé hypoteční společnosti a makléře, kterých se zákon o komunálních reinvesticích netýkal. Instituce CDFI zvýšily svůj objem půjček domácnostem s nízkými a průměrnými příjmy a současně si zachovaly nezměněnou úroveň nedobytných pohledávek.⁷ První návrh zákona prezidenta Obamy obsahoval i stamilionový pobídkový balíček, který má být poskytnut nikoliv bankám, jež jsou v nesnázích, ale přímo institucím CDFI jako uznání přímého a blízkého vztahu, který mají ke skupinám, jež by jinak čelily vykořisťovatelským sazbám půjček.

Tento sektor prokázal životaschopnost modelu financí, který je blíže ke svým příjemcům a je velmi často provozován a vlastněn klienty a klientskými skupinami. Tato skutečnost tak vykresluje určitý smíšený obrázek týkající se otázky, jaká je přiměřená míra či velikost finanční činnosti, protože přímo demonstruje důležitost informací a jejich blízkosti. V ekonomické teorii jsou samozřejmě problémy informační asymetrie, jak se problémy související se vzdáleností nazývají, dobře známy, vždyť (nejen) touto otázkou se zabýval i Joseph Stiglitz v práci, za niž mu byla udělena Nobelova cena za ekonomii v roce 2001.

⁷ Faisal Rahman, 'Community Finance could help kickstart lending' *The Guardian*, 25. březen 2009.

Ačkoliv instituce CDFI ve Spojených státech působí v sub-primárním sektoru, nebyly dostatečně rozšířeny, ani nebyly na tomto trhu natolik významné, aby zabránily vzniku ničivé bubliny a krizi v oblasti sub-primárních půjček, což nyní znamená krach a ztrátu domovů pro některé z nejchudších a nejzranitelnějších lidí v USA.

Problematika stability a systémové krize však ve Spojených státech sahá daleko za lokální finance. Finanční krize a následná recese se rozšířily rychlostí, jež bere dech. Tato skutečnost ukazuje, že problematika stability je svou podstatou globální. Více než deset let existuje projekt na rozvoj nového regulačního modelu v mezinárodním bankovníctví, který vznikl pro oživení ekonomiky v době Asijské krize koncem 90. let. Tento projekt, známý pod názvem Basel II Accord, představoval vývoj již dříve existujícího modelu regulace a koordinace mezinárodního bankovníctví (s názvem Basel Accord).

Ačkoliv zpočátku panovaly velké naděje, že dojde ke skutečné reformě, Basel II rychle zklamal v důsledku tehdejšího strachu ze zhroutilí celého finančního systému. Jak se prach po krizi usazoval, hlavní účastníci včetně Světové banky a Mezinárodního měnového fondu stále více zdůrazňovali roli rozvojových zemí při vzniku této krize. Tvrdilo se, že nedostatečně prosazovali politiku finanční liberalizace a otevřenosti, a vina se kladla problémům lokální strnulosti, tržního „bratříčkování“ a špatné finanční kontroly, ačkoliv až do doby krize si toho zřejmě nikdo nevšiml.

Projekt Basel II tudíž přinesl jen další posílení již existující finanční architektury, posílil tržní disciplínu a přesvědčení, že i v bankovníctví „jedna velikost vyhovuje všem“. Rozvojové banky, které byly dlouhou dobu tahouny ekonomického růstu v asijských zemích nebo regionální, částečně veřejné bankovní instituce, jako jsou německé Landerbanken, tak měly být potrestány novým systémem samo-certifikace. To znamenalo, že banky (nejčastěji to byly ty největší, složitě konsolidované banky) zaměřené čistě na hodnotu pro akcionáře a zisky by měly přínos z nižších nákladů na kapitál a konkurenční výhodu oproti těm, které nejsou schopné samo-certifikace, nebo jim není dovolena. Projekt Basel II tak představoval určitou formu „vnucené konvergence“.⁸ Již v roce 2003 se hromadily důkazy o pravděpodobných důsledcích tohoto přístupu a zejména pak o důsledcích opomíjení potenciálních systémových rizik, a to i přesto, že plná realizace tohoto přístupu začala teprve v posledních několika letech.⁹

Příprava projektu Basel II nezahrnovala konzultace s rozvojovými zeměmi. Byla hnána snahou o posílení role a potřeb soukromého sektoru a bank usilujících o zisk. Oslavně to vyjádřil Paul Volcker, který argumentoval tím, že „spolupráce a společné úsilí finančních institucí a jejich dohlížitelů bude s největší pravděpodobností účinné a bude ve velké míře akceptováno širokým spektrem institucí a zemí“.¹⁰ Projekt Basel II vzešel původně z diskusí ve washingtonském sídle IIF (Institute of International Finance), které vedli dohlížitelé, regulátoři a samotné banky. Již v roce 2006, kdy se země připravovaly na realizaci dohody Basel II, bylo zřejmé, že tato dohoda představuje systém regulací, který straní zahraničním bankám a který pravděpodobně ještě zhorší pro-cyklické faktory a oslabí ekonomickou suverenitu chudších zemí. Bylo také pravděpodobné, že škody spojené s šoky budou větší díky tomu, že projekt Basel II bude svými pobídkami motivovat ke koncentraci rizik tím, že upřednostňuje půjčky a úvěrování pro velké korporace na rozdíl od malých dlužníků a také tím, že dává privilegia větším bankám.¹¹

⁸ Robert Wade, „A new global financial architecture?“, *New Left Review*, no. 46 (2007), <http://www.newleftreview.org/?view=2681>.

⁹ Stijn Claessens et al., „Basle II Capital Requirements and Developing Countries: a political economy perspective“ (studie prezentovaná na výročním zasedání International Studies Association, Le Centre Sheraton Hotel, Montreal, Quebec, Canada, 26. května, 2003).

¹⁰ Paul Volcker, „Předmluva“, in *Global Institutions, National Supervision, and Systemic Risk* (Washington DC: Group of Thirty/Study Group Report, 1997).

¹¹ Ricardo Gottschalk and Stephany Griffith-Jones, „Review of Basel II Implementation in Low-Income Countries“, University of Sussex, Institute of Development Studies University of Sussex in Brighton, http://www.stephanygj.net/papers/Basel_II_in_LICs_Dec2006.pdf.

DIVERZITA

Vedle pravděpodobně ničujícího systémového dopadu procyklického režimu v oblasti bankovní regulace je dalším významným aspektem moderního trendu konsolidace bankovního sektoru i zničení diverzity.

Kromě bankovních pravidel jsou zde i další explicitní tlaky, které finanční systém tlačí do situace, kdy namísto ekologie nejrůznějších institucí s různými profily rizik připomíná spíše monokulturu. Jedním z takových tlaků jsou například obchodní dohody, zejména pak GATS (Všeobecná dohoda o obchodu a službách). Organizace SOMO rozsáhlým způsobem zdokumentovala dohody o volném obchodu i multilaterální dohody v rámci Světové obchodní organizace (WTO) a zjistila, že tyto dohody vnucují chudším zemím přístup „jedna velikost vyhovuje všem“, dokonce i když se rozvinuté země zoufale snaží své stávající finanční systémy opustit. Ustanovení v dohodách o volném obchodu (např. v dohodě o ekonomickém partnerství mezi EU a karibskými státy) zahrnují závazek dále deregulovat a liberalizovat finanční služby, aniž by docházelo k pečlivému demokratickému přezkoumání nebo diskusi. Pravidla GATS dovolují 100% vlastnictví lokálních finančních sektorů a jejich institucí zahraničními bankami. V širším kontextu dohody Basel II taková antidiskriminační pravidla v podstatě předávají finanční sektory chudších zemí do rukou nadnárodních bank. A aby byla situace ještě horší, smlouvy o bilaterálních investicích (BITs) zahrnují ustanovení, která umožňují podat žalobu na zemi, která přijme opatření obdobná těm, jež v současnosti přijímají bohatší země v rámci řešení krize.¹²

Ve Velké Británii došlo k téměř totálnímu zničení dvousetleté tradice alternativního bankovního sektoru ve prospěch jediného bankovního modelu. Stavební družstva a subjekty poskytující si vzájemně bankovní služby, vlastněné svými vkladateli na bázi družstev téměř vymizely, přičemž kdysi se jednalo o mnoho tisíc institucí. Dnes je jich jen něco málo přes padesát a hrstka jich zůstala na úrovni celostátních hráčů. Tradice alternativního bankovního sektoru a nanejvýš důležitá diverzita, kterou představuje, byly téměř zničeny legislativou zavedenou od 80. let, jejímž cílem bylo smazat rozdíly mezi různými finančními institucemi. Společnosti byly podněcovány k tomu, aby se staly soukromými nebo se vzdaly principu vzájemnosti tím, že vydají akcie a stanou se institucemi, které jsou naprosto shodné se soukromými bankami vlastněnými akcionáři. Do roku 1997 čítaly tyto konverze v jediném roce až 36 miliard liber v akciích a hotovosti. Je rovněž výmluvné, že v letech 1995 – 2000 tyto banky zbavené principu vzájemnosti do značné míry opustily své komunity a předchozí model podnikání tím, že uzavřely 24,1 % svých poboček. Ve stejném období pak zbývající podobné společnosti uzavřely 2,4 % svých poboček. Tento odklon je označován za hlavní příčinu současné krize ve Velké Británii. Neúspěch Northern Rock, který byl první v bankovním sektoru rozvinutých zemí během úvěrové krize, způsobil první nápor vkladatelů a překotné vybírání úspor v Británii za posledních 150 let. Banka se předtím také vzdala principu vzájemnosti, aby ve Velké Británii rozvinula své vlastní sub-primární podnikání v oblasti hypoték, vycházející z amerického modelu. Zbývající společné banky (které se nevzdaly principu vzájemnosti) naopak z této nejistoty vytěžily, protože vkladatelé se přesunuli do těchto bezpečnějších institucí.

¹² Myriam Vander Stichele, 'End WTO Deregulation of Finance' and "'Free Trade' Agreements contribute to financial and other crises', www.somo.nl.

HODNOTA

Problém definování a započítávání hodnoty, která sahá za rámec běžného finančního účetnictví, zůstává výzvou pro všechny formy zodpovědného investování a pro tzv. CSR, tj. společenskou odpovědnost firem.

Tento fakt dobře ilustruje současný protiklad v britské vládní politice. Vláda podepsala kjótské závazky týkající se klimatických změn a snižování emisí uhlíku a v samotné Británii se dokonce zavázala, že půjde při dosahování tohoto cíle ještě dál. Avšak finanční systém a jeho fixace na zisk a růst dosažení těchto ambiciózních cílů v současné době blokuje, protože vláda je nyní majoritním vlastníkem Royal Bank of Scotland, která sama sebe charakterizuje jako „banku ropy a plynu“. Vláda má po sérii stále se zvyšující finanční pomoci a změn v této bance od listopadu 2008 ve svém majetku 95 % této banky. Ještě před dvěma lety byla RBS druhou největší bankou v Evropě a řídila se strategií raketového růstu a značných akvizic. Dnes je v podstatě v bankrotu a obdržela 45,5 miliardy liber investic od britských daňových poplatníků, kteří na oplátku získali pasíva v hodnotě 325 miliard liber. Nicméně, jak v Británii zdokumentovala Platforma, projekty financované touto „bankou ropy a plynu“ po celém světě v roce 2005 představovaly 36,9 milionů tun uhlíkových emisí, což je čtvrtina množství, které vyprodukuje britské domácnosti. Pro rok 2006 se emise spojené s financováním projektů RBS odhadují na hodnotu rovnou přibližně emisím celého Skotska.¹³

Hlavním cílem britské vlády je vrátit RBS ziskovost, aby prostředky daňových poplatníků byly splaceny alespoň částečně. Britská vláda je připravena podporovat RBS v růstu a za každou cenu držet nezměněný ekonomický model růstu, bez ohledu na své vlastní cíle v oblasti klimatu.

DEMOKRACIE A SPOLUÚČAST

Důsledky jakékoli finanční reformy nebo inovace, kterou neřídí ti, kterých se dotýká, učinily ze zastoupení rozvojových zemí v mezinárodních finančních institucích a orgánech vytvářejících standardy určitou nezbytnou podmínku pro jakoukoli reformu.

Jak ukázal vývoj situace v souvislosti s projektem Basel II, i přes změnu rétoriky v posledních deseti letech se z hlediska rozhodování změnilo v podstatě jen málo. Kromě Baselského výboru (Basel Committee) uplatňuje obrovský vliv na povahu a podmínky dohod navrhovaných v USA a EU také Financial Stability Forum, které tvoří zástupci nominovaní ze zemí G8.

Důležité lekce týkající se diverzity a vzdálenosti v sobě obsahují také exemplární lekci týkající se významu vládnutí. Vlastnické modely stavebních družstev a CDFIs uplatňují pojetí hodnoty, které se od čirého zaměření na zisk podstatně liší. Tyto družstevní a neziskové subjekty si mohou dovolit přihlížet k sociálním aspektům svých aktivit a mohou jednat ve svém vlastním dlouhodobém zájmu, vzhledem k tomu, kdo a jak je řídí.

Prohlášení „World in Crisis“ tyto principy reflektuje a požaduje, abychom (1) dostali peníze pod kontrolu, (2) rozvíjeli čistou energii a (3) zajistili potravinovou bezpečnost. Tím, že chceme dostat peníze pod kontrolu, regulovat daňové ráje, postavit je mimo zákon a zajistit zastoupení rozvojových zemí v institucích tvořících standardy, ukazujeme cestu k dosažení jiného pojetí hodnoty a jiného modelu vládnutí.

Dohody jako GATS, Basel II, nebo dokonce dohody o volném obchodu lze na základě jejich dopadů a pomocí tohoto modelu zpochybnit. Potravinová krize byla krizí, kterou vyvolaly a dále zhoršily spekulace. K tomuto katastrofickému výsledku vedla podpora podnikatelských modelů s rozsáhlým působením, které jsou spojeny s neodpovědnou a záhadnou účetní politikou. Bylo by bývalo možné to udržet pod kontrolou, kdyby regulační režim nebyl navržen tak, aby jednoduše sloužil zájmům bank.

¹³ Mika Minio-Paluello, 'The Oil & Gas Bank: RBS & the financing of climate change,' Platform.

Snížení emisí uhlíku o 20 % v rámci společné energetické politiky EU nebude dosaženo, pokud nezměníme model hodnoty a ekonomického růstu, který staví zisky výš než lidi a planetu. Jedním z mnoha příkladů mohou být konfliktní tlaky v případě RBS.

Naprosto zřejmý (nejspíš tak jasně, jako to bylo vždycky) je společný zájem obyvatel bohatých i chudých zemí na reformě systému, který ohrožuje živobytí stejně, jako ohrožuje planetu. Ekonomický model, který podtrhuje přístup k financím ve stylu „jedna velikost vyhovuje všem“ je modelem růstu za každou cenu. Občany v zemích EU a v ostatních bohatých zemích je třeba přesvědčit, že otázky udržitelného růstu a globální ekonomické spravedlnosti nejsou o tom, kolik bohatství můžeme obětovat, abychom zvýšili pomoc nebo snížili uhlíkové emise, ale spíše o tom, že udržitelný a spravedlivý rozvoj je v zájmu každého.

Autor: Sargon Nissan

New economics foundation
3 Jonathan Street
London SE11 5NH
Spojené království

Telefon: +44 (0) 20 7820 6300
Fax: +44 (0) 20 7820 6301
Email: info@neweconomics.org
Web: www.neweconomics.org

POUŽITÁ LITERATURA

Bateman, Milford. "Borderlands and microfinance: impacts of 'local neoliberalism'" in: Whose Peace? Critical Perspectives on the Political Economy of Peacebuilding. London: Palgrave MacMillan, 2008.

Claessens, Stijn et al. "Basle II Capital Requirements and Developing Countries: a political economy perspective" Studie prezentovaná na výročním zasedání International Studies Association, Le Centre Sheraton Hotel, Montreal, Quebec, Canada, 26. května, 2003.

Engen, John. „Microfinance: Ready to its big leap?“ US Banker Magazine, http://www.americanbanker.com/usb_article.html?id=20090126JLCSNV6Y.

Gottschalk, Ricardo and Griffith-Jones, Stephany. „Review of Basel II Implementation in Low-Income Countries.“ University of Sussex, Institute of Development Studies University of Sussex in Brighton. http://www.stephanygj.net/papers/Basel_II_in_LICs_Dec2006.pdf.

Minio-Paluello, Mika. "The Oil & Gas Bank: RBS & the financing of climate change." Platform.

Rahman, Faisal. "Community Finance could help kickstart lending." The Guardian, 25. březen 2009.

Spratt, Stephen. "Paradigm Reclaimed: Why a finance system that's fit for purpose must be built on new economic principles." Nadace pro novou ekonomiku (nef). <http://neftriplecrunch.wordpress.com/2008/11/03/paradigm-reclaimed-why-a-finance-system-that%E2%80%99s-fits-for-purpose-must-be-built-on-new-economic-principles/>.

Stichele, Myriam Vander. "End WTO Deregulation of Finance." and "Free Trade. Agreements contribute to financial and other crises." www.somo.nl.

US Treasury. "Growth, Diversity, Impact: A Snapshot of CDFIs in FY 2003." Washington DC, 2003.

Volcker, Paul. "Předmluva." in Global Institutions, National Supervision, and Systemic Risk. Washington DC: Group of Thirty/Study Group Report, 1997.

Wade, Robert. "A new global financial architecture?" New Left Review, no. 46 (2007), <http://www.newleftreview.org/?view=2681>.

Walter, Ingo and Krauss, Nicolas, A. „Can Microfinance Reduce Portfolio Volatility?“ Social Science Research Network, <http://ssrn.com/abstract=943786>.

Pražský institut pro globální politiku – Glopolis, o. p. s., je nestranickým, nevládním thinktankem, který se zaměřuje na politickou analýzu a veřejnou obhajobu na poli ekonomické globalizace a udržitelného rozvoje.

nef je nezávislý think-and-do tank, který usiluje o zlepšení kvality života podporou inovativních řešení, která vybočují ze zasetých kolejí nahlížení na ekonomická, ekologická a sociální témata. nef na základě přísných analýz a politických debat přichází s praktickými řešeními, která bývají navržena přímo ve spolupráci s místními obyvateli. Mimoto se zabývá hledáním takových cest pokroku, které nejen zlepšují životní podmínky všech obyvatel planety, ale zároveň respektují princip udržitelnosti.

Jak objevit ameriku?

Autor: **Sargon Nissan**

Editace: **Petr Lebeda**

Vydal: **Pražský institut pro globální politiku – Glopolis**

Design: **Jan Žaloudek**

Tisk: **Tiskárna Com4t**

Praha, duben 2009

